

Grzepy_2
Karta wywiadu etnograficznego

Metryczka miejscowości		
Powiat	czarnkowsko-trzcianecki	
Gmina	Czarnków	
Miejscowość	Grzepy	

Metryczka wywiadu			
Data realizacji	7.08.2013 r.	Miejsce wykonania	dom informatorów
Czas trwania	00:42:46	Forma i wielkość	plik audio
Przeprowadzający	B.R.	Komentarz	

Metryczka informatorów				
Kod	Płeć (K/M)	Wiek	Funkcja społeczna	Komentarz
011_CZA_GRZ	K	ok. 65 lat		
012_CZA_GRZ	M	ok. 65 lat		

Informacje etnograficzne	
<i>Tematyka</i>	<i>Pozyskane informacje (ew. cytaty)</i>
I. Toponomastyka i etnonimy	
Nazwy miejscowości (historyczne; zwyczajowe)	<p>011_CZA_GRZ : „No, Glina, Torfniki, Rachety, ale to już tam pod Komorzewo.”</p> <p>012_CZA_GRZ: „Glinki są tam, gdzie sala stoi, jak się jedzie na Jędrzejewo, na Śmieszkowo, to jest tam na końcu drogi, bo tam kiedyś glinę brali do budowy i tak tam zostało „Glinki”.</p> <p>011_CZA_GRZ: „Torfniki, to tak, jak pani pójdzie do figury, to tam te pola są.”</p> <p>012_CZA_GRZ: „Pralnia jest za salą, tam gdzie te glinki, tam jest pralnia.”</p> <p>012_CZA_GRZ: „Tam kiedyś hen, hen, owce prali. Chcieli strzyc owce, to jakiś czas wcześniej do tej pralni je gnali i one się kapały.”</p>
Nazwy lokalne (przysiółków, części wsi, pól, łąk, pojedynczych gospodarstwa)	Brak informacji
Nazwy topograficzne (cieków wodnych, stawów, wzniesień, obszarów leśnych, toń wodnych, uroczysk)	Brak informacji
Nazwy pojedynczych obiektów przyrody żywej i nieożywionej (pojedynczych drzew i głazów narzutowych)	Brak informacji
Endonimy (nazwy własne grup lokalnych i regionalnych)	Brak informacji
Egzonimy (nazwy zewnętrzne grup lokalnych i regionalnych)	Brak informacji

II. Folklor dawny i inne zjawiska kulturowe		
Podania (opowieści) o wydarzeniach lokalnych		012_CZA_GRZ: „Kiedyś mówili, że tu był ten von Stock, czy jak on się nazywał. Zawsze jechał na koniu bez głowy i tak straszył. Taka legenda była, mój dziadek mi opowiadał, że aż właśnie do tego pałacu był bruk i on na tym koniu jechał, a koń był ukuty, to aż ogień się sypał.”
Tradycyjne obrzędy (także te związane z tradycjami religijnymi) doroczne		
1.	św. Andrzeja (Andrzejki)/św. Katarzyny (Katarzynki)	011_CZA_GRZ: „Nie pamiętam.”
2.	św. Marcina/11 listopada	011_CZA_GRZ: „Z makiem albo z masą czekoladową, nie, zależy kto z czym lubi, ale raczej z makiem.
3.	Adwent	011_CZA_GRZ: „Teraz się wieńce robi na drzwi.”
4.	św. Mikołaja (Mikołajki)	011_CZA_GRZ: „Dzieci buty wystawiają. Buty, czyszczenie butów było wieczorem, bo musiały być czyste, no i ten upominek był w tym bucie rano.”
5.	Wigilia	<p><i>Choinka:</i></p> <p>011_CZA_GRZ: „My zawsze w wigilię ubierali.”</p> <p><i>Jak długo stała choinka:</i></p> <p>011_CZA_GRZ: „Oj długo, do Gromnicznej. Jak była sztuczna to stała, a jak żywa..., ale najczęściej to tak po Gromnicznej gdzieś.”</p> <p><i>Potrawy:</i></p> <p>011_CZA_GRZ: „Zupa rybna, pierogi z kapustą i grzybami, karp smażony, makiełki, kompot z suszu, no to takie podstawowe. Śledź z ziemniakami to jest na obiad, a potem na wieczerzę, no barszcz też.”</p> <p><i>Dzielenie się opłatkiem ze zwierzętami:</i></p> <p>011_CZA_GRZ: „Wezmę tak pszenicy niteczkę, wezmę tak pod stół, w worku siana. Nie pod obrus kładę, tylko tak w worku pod stołem, żeby na wszystkie zwierzęta podzielić. Opłatek zawsze zostawiany jest dla zwierząt.”</p> <p><i>Gwiazdor:</i></p> <p>011_CZA_GRZ: „Jak były małe dzieci, teraz to raczej</p>

		<p>wnukom pod choinkę, bo się dzieci boją.”</p> <p><i>Pasterka:</i></p> <p>012_CZA_GRZ: „Teraz to się jedzie samochodem, ale kiedyś to tylko rower był i pieszo, i autobusy, ale w nocy autobusy nie tego, a kto chciał to koniem jechał, bryczkę zakładał i jechał. A teraz na pasterkę się jedzie jak na normalny dzień do kościoła.”</p>
6.	Pierwsze i Drugie Święto Bożego Narodzenia	011_CZA_GRZ: „Zawsze w pierwsze święto się zjadą dzieci, a drugi to my jedziemy w gości.”
7.	Sylwester/Nowy Rok	<p>011_CZA_GRZ: „A Sylwester to o 24.00 petardy.”</p> <p><i>Psoty:</i></p> <p>012_CZA_GRZ: „Bramy wystawiali kiedyś, a teraz tak nie. Mój ojciec opowiadał, że jak były te papowe dachy, to brali drabinę i na dach wystawiali wóz.”</p> <p>012_CZA_GRZ: „Jak przyjdzie [pierwszy] on na Nowy Rok, to wszystkie krowy mają byki, a jak kobieta to jałówki.”</p> <p>011_CZA_GRZ: „No, tak mówili.”</p>
8.	Trzech Króli	<p>[Kolędnicy]</p> <p>012_CZA_GRZ: „Takie kadzidelka teraz dają na Trzech Króli.”</p> <p>011_CZA_GRZ: „Dają kredę i takie kadzidelka.”</p>
9.	Kolędnicy	<p>012_CZA_GRZ: „Kiedyś chodzili, a teraz nie.”</p> <p>012_CZA_GRZ: „Z Czarnkowa przyjeżdżali, mieli taką małą szopkę, parę razy kolędę zaśpiewali.”</p>
10.	MB Gromniczej	<p>012_CZA_GRZ: „Dwa były, że [jak na Gromniczej jasno] to lepiej jak wilk głodny ze stada pożarł i jak na Gromniczej jasno, to w stodole ciasno, i w które teraz wierzyć?”</p> <p>011_CZA_GRZ: „A jak z dachu ciecze, to się zima powlecze.”</p>
11.	Karnawał, tłusty czwartek, koniec karnawału	<p>012_CZA_GRZ: „Nieraz były jakieś podkoziołki.”</p> <p>012_CZA_GRZ: „Na wielki len tańczyli.”</p>
12.	Topienie Marzanny	012_CZA_GRZ: „W szkole to jeszcze tak.”

13.	Środa Popielcowa	<p>012_CZA_GRZ: „Kiepski dzień, bo jeść nie ma wtedy.”</p> <p><i>Woreczki z popiołem:</i></p> <p>012_CZA_GRZ: „To kiedyś, teraz już nie.”</p> <p>012_CZA_GRZ: „Ile dni to było szyte przecież, ile to szmatów i to jaki popiół miałki musiał być.”</p>
14.	Śródpoście	<p><i>Specjalne potrawy:</i></p> <p>011_CZA_GRZ: „Raczej nie, śledzie, ryby, my to tak w środę i w piątek pościmy.”</p>
15.	Niedziela Palmowa	<p>011_CZA_GRZ: „To też święcenie palm w kościele. Biorą z wierzby te bazie, u nas akurat nie robią tych takich wielkich palm.”</p> <p>012_CZA_GRZ: „Każdy ma 3-4 gałązki palmy i wtedy jak są poświęcone, to trzeba zjeść jedną, to wtedy gardło nie boli cały rok, a jak pani nie zje, to boli cały rok.”</p> <p><i>Co się robi z palmą:</i></p> <p>011_CZA_GRZ: „Stawia się w wazon i stoi cały rok do następnego.”</p>
16.	Triduum Paschalne	<p>011_CZA_GRZ: „Zawsze ktoś do tego kościoła chodzi jak się zaczynają te uroczystości.”</p> <p><i>Za Boże rany:</i></p> <p>011_CZA_GRZ: „To w Wielki Piątek rano. Rzadko już teraz chyba.”</p>
17.	Wielkanoc (święcenie koszyczka)/Niedziela Wielkanocna	<p>011_CZA_GRZ: „Kawałek szynki, baranka z masła, chlebek pszenny, jajka i trochę słodczy dla dzieci.”</p> <p><i>Gdzie się świeci pokarmy?:</i></p> <p>011_CZA_GRZ: „Przy figurze, chyba że faktycznie pada, to wtedy na sali tam, ale jak jest pogoda to przy figurze.”</p> <p><i>Śniadanie:</i></p> <p>011_CZA_GRZ: „Każdy kawałek, po pół jajka święconego, szynki, kiełbasy.”</p> <p>012_CZA_GRZ: „Święconego każdy zjeść musi tyle ile może, 13-15 jaj, bo to jest dzień jedzenia jaj.</p> <p>011_CZA_GRZ: „Żurek albo barszcz biały.”</p>

18.	Poniedziałek Wielkanocny	<p>012_CZA_GRZ: „Na drugie święto dyngus, wtedy oblewają się, Jezus.”</p> <p><i>Niedźwiedź w słomie:</i></p> <p>012_CZA_GRZ: „Chodzili kiedyś, chodzili, ale to już kilkanaście lat jak przestali chodzić, ale ja dokładnie pamiętam.”</p> <p>011_CZA_GRZ: „Niedźwiedź cały owinięty słomą i kobieta cyganka.”</p> <p>012_CZA_GRZ: „Ostatni raz takie coś widziałem jak miałem 17–18 lat w Sierakówku. Mówili, że jak kominiarz wysmaruje dziewczynę, to w tym roku się jeszcze ożeni.”</p>
19.	Zielone Świątki	<p>011_CZA_GRZ: „Jedynie brzozy parę gałązek się przywiesza.”</p>
20.	Boże Ciało	<p>012_CZA_GRZ: „To wtedy się przynosi kawałek gałązki tej brzozy i w kapustę się stawia żeby zając nie zżarł.”</p> <p>011_CZA_GRZ: „Ja pamiętam, że jak moja mama przynosiła, to w kapustę zawsze były wstawiane te gałązki.”</p> <p><i>Procesja:</i></p> <p>012_CZA_GRZ: „W Czarnkowie, tam cała parafia.”</p> <p><i>Kto robi ołtarze:</i></p> <p>012_CZA_GRZ: „Ludzie, te cztery ołtarze, wszyscy mają okna udekorowane, a te cztery ołtarze to robią z kościoła.”</p> <p><i>Wianki na oktawę:</i></p> <p>011_CZA_GRZ: „Macierzanka, rozchodnik, rumianek, mięta, dzika róża i tak trochę trawy.”</p> <p>012_CZA_GRZ: „W kościele się poświęci, je przyniesie i powiesi.”</p> <p>011_CZA_GRZ: „Koło świętego obrazu i tak wiszą cały rok. Jak jest z rumianku, czy z czegoś to herbatę się zrobi.”</p>
21.	św. Jana	<p>012_CZA_GRZ: „To młodzi idą tam nad Noteć.”</p> <p>011_CZA_GRZ: „To w Czarnkowie nad Notecią.”</p>
22.	MB Zielnej	<p>012_CZA_GRZ: „To się tylko świeci te kłosy.”</p>
23.	MB Siewnej	<p>012_CZA_GRZ: „To się wszystkie kłosy ze zbóż zbierze i potem się niesie do świecenia, i potem jak się sieje pierwsze żyto, to się kruszy do siewnika i się sieje, potem pszenicę i takie inne rzeczy. Zawsze wsypuje się to święcone.”</p>

		011_CZA_GRZ: „Z każdego rodzaju zboża i trochę kwiatów, i tam zioła jeszcze. To stawiam do wazonu i jak się trochę wykruszy i jak zaczynam siał to zboże, które się pierwsze sieje wsypuję do siewnika.”
24.	Dzień Wszystkich Świętych/Dzień Zaduszny	012_CZA_GRZ: „Na groby się jedzie w Czarnkowie, już takich mszy nie ma teraz to na cmentarzu.” 011_CZA_GRZ: „A potem jest dzień zaduszny, różaniec wieczorem na cmentarzu.”
25.	Inne tradycyjne wydarzenia doroczne (cykliczne) istotne dla informatora	011_CZA_GRZ: „W październiku różaniec i w maju. Dwie, trzy pieśni zaśpiewamy i różaniec, a w maju to litanie.” [nabożeństwa przy figurze]
Tradycyjne obrzędy rodzinne i okolicznościowe		
1.	Narodziny i chrzest	<i>Czerwone wstążeczki:</i> 011_CZA_GRZ: „To się do wózka zawsze przywiesi, żeby tam nikt nie ociotował.” 011_CZA_GRZ: „Taki mały medaliczek też to do wózka.” <i>Wywód:</i> 011_CZA_GRZ: „Kiedyś tak było, że nie mogła wyjść z domu nigdzie aż do wyvodu. Jak wprowadzili, że matka idzie do chrztu razem z dzieckiem, to nie musi robić tego wyvodu.” <i>Czy dziecko mogło wyjść na dwór przed chrztem:</i> 012_CZA_GRZ: „Nie powinno, ale teraz to już tam.” 011_CZA_GRZ: „Albo żeby pieluszek nie wywieszać przed chrztem, ale to kiedyś.”
2.	Ślub i wesele	<i>Polter:</i> 012_CZA_GRZ: „Teraz jest przeważnie tydzień przed weselem w sobotę. Poważna sprawa, bo to cała wioska jest pijana wtedy.” 011_CZA_GRZ: „Zależy, ile kto tam ma znajomych i kolegów z pracy.” 012_CZA_GRZ: „Teraz już tak nie rzucają za wiele. Teraz każdy weźmie ten worek foliowy i w tym worku foliowym pomnie, że już tak nie ma.” 011_CZA_GRZ: „Albo przyczepkę rzucają (...) teraz już

		<p>tylko szkło. Kiedyś jakieś graty przynosili, albo popiół sypali, albo pióra. Jak jest sucho to jeszcze, ale jak jest błoto...”</p> <p>012_CZA_GRZ: „Bo to tak było, że jak chłopak chodził do dziewczuchy, a się ożenił z inną, to od tej pierwszej sypali taką ścieżkę ze śnieżki albo z pierza, a teraz tego nie ma.”</p> <p><i>Kto sprzątał:</i></p> <p>011_CZA_GRZ: „Młodzi”</p> <p><i>Sznurki:</i></p> <p>012_CZA_GRZ: „Kiedyś jak jechali z kościoła, to zatrzymywali. Tu gdzieś postawią stół, to musi być flaszką wtedy, dzieciom się rzuca pieniądze, cukierki. Wtedy zatrzymują, jak jadą z kościoła, teraz przeważnie po knajpach, po salach są te wesela.”</p> <p>011_CZA_GRZ: „Zawsze sobie ten stolik wystawiają starsi, ale tak u nas to jeden.”</p> <p><i>Przebierańcy:</i></p> <p>012_CZA_GRZ: „Teraz już nie ma, ale kiedyś byli, to pamiętam. Dwadzieścia parę lat to się przebierali, przychodzili dziad i baba na wesele.</p> <p>012_CZA_GRZ: „Kiedyś było dużo tych przebierańców.”</p> <p><i>Chodzenie pod okna:</i></p> <p>012_CZA_GRZ: „Goście pod okna to były specjalne trzy kawałki, orkiestra grała, powiedziała, teraz dla gości nieproszonych, tańczyli ci zza okna.”</p> <p>011_CZA_GRZ: „Tak pod okna, to jeszcze teraz chodzą. Jak w Jędrzejowie jest sala i tam są wesela, to my też czasem jechali popatrzeć, ale ci przebierańcy, to tak teraz nie.”</p>
3.	Śmierć i pogrzeb	<p>011_CZA_GRZ: „W domu piasek przywozili, na ziemię kładli, prześcieradłem przykryli i na tym piasku nieboszczyk leżał.”</p> <p><i>Odmawianie różańca:</i></p> <p>012_CZA_GRZ: „Jak ktoś umrze, to wtedy ludzie ze wsi idą na różaniec.”</p> <p>011_CZA_GRZ: „W domu. Kto nie ma w domu miejsca, to na salkę idą, albo w kostnicach, tak różnie.”</p> <p><i>Zasłanianie luster:</i></p>

		<p>012_CZA_GRZ: „Zegar zatrzymywali, na tej godzinie na jakiej zmarł, lustra też zasłaniaли.”</p> <p>011_CZA_GRZ: „Lustro też było zasłonięte.”</p> <p><i>Przewracanie krzesel, na których stała trumna:</i></p> <p>012_CZA_GRZ: „Wynosili nogami do przodu i tyle te krzesła, na których stała trumna na nich, to przewracali.”</p> <p>011_CZA_GRZ: „Po to żeby dusza nie wróciła.”</p> <p>012_CZA_GRZ: „Do krzyża szło się.”</p> <p>011_CZA_GRZ: „Jak u nas mieli specjalnie taki krzyż drewniany zrobiony i ten jeden szedł, i niósł ten krzyż, i zatrzymywali się przy krzyżu, i szli potem do kościoła.”</p>
4.	Inne zjawiska	<p><i>Darcie pierza:</i></p> <p>011_CZA_GRZ: „No chodziłam, to tak tam się schodzili z wioski i pióra się darło. Zimą, bo to długie wieczory.”</p> <p><i>Smażenie powideł:</i></p> <p>011_CZA_GRZ: „To tak każdy sobie, nie to, że się schodziła wioska.”</p> <p>012_CZA_GRZ: „Ale teraz każdy sobie, jeszcze se usmażą powideł, to dobre jedzenie jest.”</p>
	Zespoły i tradycje folklorystyczne, śpiewacze, muzyczne, w tym: przeglądy i festiwale oraz twórcy słowa	011_CZA_GRZ: „Nie, nikogo takiego nie ma.”
	Tradycje kulinarne, w tym: produkt regionalny i lokalny, potrawy świąteczne, przepisy	011_CZA_GRZ: „Nic chyba nie ma, nie ma nic takiego.”
III. Tradycje rękodzielnicze		
	Tradycje wytwórczości rękodzielniczej, sztuki ludowej oraz artystów nieprofesjonalnych	Brak informacji.

IV. Przejawy religijności tradycyjnej

1.	Kapliczki i krzyże w miejscowości (okoliczności powstania, rok fundacji, fundatorzy)	<p>012_CZA_GRZ: „Cała wioska składała się, krzyż tak samo, tamten był stary, pocięli go, spalili i nowy postawili. Nowy dąb kupili, obeszlili i zrobili, ale to też zbierali pieniądze z wioski.”</p> <p>011_CZA_GRZ: „Tą samą figurkę, ja nie wiem jak ta Pani się nazywa, ale ona była z Czarnkowa i ona była w Maczugorie, czy gdzieś i ona tą figurkę przywiozła. Ona ją tu sprezentowała naszej pani katechetce i ona ją pytała, co ty z tym zrobisz. Postawili ten postument i wioska się zbierała, ktoś to zrobił i tą figurkę tam [postavili].”</p> <p>012_CZA_GRZ: „Wynajęli majstra z Huty.”</p>
2.	Miejsca cudowne (święte drzewa, gaje, źródła)	Brak informacji.
3.	Święte figury, obrazy, rzeźby	Brak informacji.
4.	Miejsca kultu religijnego	Brak informacji.
5.	Lokalne tradycje pielgrzymowania	011_CZA_GRZ: „Z Czarnkowa idzie do Częstochowy. Wcześniej szli z Poznania, a teraz już drugi rok idą z Czarnkowa.”
6.	Lokalne odpusty	012_CZA_GRZ: „Tu w Lubaszcu jest odpust taki wielki.”

V. Lokalne uroczystości i obchody świeckie

1.	Dożynki	<p>012_CZA_GRZ: „Gdzie tu, pani, na taką małą wioskę dożynki. Kiedyś tam parę razy zrobili, jak sala była nowa i nie było, to zrobili tam na tych glinkach. To każdy zabrał sobie flachę i coś do jedzenia, orkiestra grała, taki wieczorek.”</p> <p>011_CZA_GRZ: „Bo to zawsze gmina robi, gminne są w jakimś tam zawsze większej wiosce.”</p> <p><i>Wieńce:</i></p> <p>012_CZA_GRZ: „Są, ale u nas to nie robią, bo nie ma kto. Kiedyś tam dwa-trzy razy robili do kościoła na te gminne.</p>
2.	Dni gminy/wsi	Brak informacji.

3.	Lokalne festyny	011_CZA_GRZ: „Huta, Śmieszkowo.”
4.	Inne (np. organizowane przez szkoły, KGW, Domy Ludowe, Ośrodki Kultury)	012_CZA_GRZ: „Kiedyś to w lasku ze dwa razy była zabawa, ja jeszcze mały chłopak byłem, ale pamiętam te zabawy, mogłem mieć z 10 lat. W lesie była taka polana i tam przywozili podłogę, i tam orkiestra była. To tak było dwa razy w roku, raz, dwa, teraz to już to zaniechano. Orkiestra, wszystko drogie, jak teraz zabawę robić, to już nie tak lekko.”